

но познаване на фактите, което му дава онази вътрешна свобода, необходима за правилното и задълбочено анализиране и тълкуване на литературните явления в гръцката литература.

И така след прочита на книгата ние знаем вече доста повече за цялостното развитие, за духовния климат и за най-добрите творци на нашата южна съседка. Поставено е едно добро начало на изследването на гръцката литература, което — успоредно с превеждане на текстовете — би трябвало логически да доведе до създаването на една история на гръцката литература. Това е крайната цел, която, смятам, че трябва да си постави за в бъдеще Марин Жечев. Една история, видяна от гледището на нашата идеология, в която могат да намерят място интересни и плодотворни паралели между явленията в двете литератури — не само и не толкова като влияния, а главно като резултат от общата историческа съдба.

Стефан Гечев

„СПОДЕЛЕНО ЗА ПОЕЗИЯТА“ от КИРИЛ ТОПАЛОВ

Изд. Народна просвета, 1975. 109 с.

Първата книга, с която Кирил Топалов се представя пред читателите, разкрива пристрастията на критика и неговия подчертан интерес към поезията. „Споделено за поезията“ обхваща дванадесет портрета на съвременни автори от две различни поколения и една свързваща и обединяваща статия върху патриотичната тема. Критикът показва умение да вниква в творческото развитие на повечето от разглежданите поети, да улавя отделни детайли и нюанси, които очертават физиономията им, да зафиксира процесите на тяхното избистряне, на преминаването им към нов етап. Топалов пристъпва внимателно и малко предпазливо към творческия свят на поета, стреми се да бъде обективен, отбягва суперлативите и рязката категоричност при оценките. Подходът му е критико-изследователски със стремеж да изясни понякога особеностите на стилистиката и поетиката на интересувания го поет. В своите сполучливи кратки портрети той успява само с няколко шрихи да загатне образа на поета, да го разграничи от неговите събратя, като открие характерното и индивидуалното. Топалов притежава

критическата способност да се вживява в различни емоционални светове, да посочва точни координати на мястото и значението на поетическата индивидуалност. Без да бъде изчерпателен, критикът в повечето случаи открива тенденциите на развитието, нещо, което понякога е доста трудно, но задължително при истинското критическо изследване.

В своите портретни скици Топалов демонстрира добра професионална култура и рядко срещашо се за първа книга стилистично представяне. Споделеното от критика е наистина само за поезията, и то за определен кръг поети и явления. Можем да не сме съгласни с неговите предпочитания и оценки, но не можем да не оценим стремежа му да се предпази от „всеядие“, т. е. да не пише за всичко и за всекиго, а да има свой кръг проблеми и автори, които го привличат и занимават. Защото всеизвестна истина е, че един критик се изявява най-добре, когато е сръден вътрешно с темите и авторите, към които се насочва.

В първата част от своята книга Топалов се спира на поетичния свят на Павел Матев, Блага Димитрова, Иван Давидков, Добри Жотев, Александър Муратов и Веселин Ханчев. Критикът се интересува от тези поети, навлезли във фаза на творческа зрелост, в момент на художествено и идейно избистряне, когато нещо старо у тях е превъзмогнато, когато е преодолян и изживян вече един период от развитието им и те се намират в старт към нов поетичен живот. В търсенето и намирането на новия поетичен облик се заключава „откривателската“ дейност на критика. Най-добри постижения има Топалов в тази част при скициране поетическата индивидуалност на Блага Димитрова, Иван Давидков, Павел Матев и Добри Жотев. За тези поети е писано много, но авторът на „Споделено за поезията“ преоткрива поетите от своя гледна точка.

За Иван Давидков, а по-късно във втората част и за Петър Караангов Топалов намира особено точни думи и характеристики, за да се доближи плътнo до сложната поетична тъкан на тези двама „тихи“ поети, у които има подчертана акварелност и лирична пейзажност и чрез поезията на които понякога усещаме движенията и багрите на самата природа. Топалов разгадава сполучливо тайните на „художника“ Давидков, като неусетно ни потопява в неговия странен и пъсен поетичен свят, който един невнимателен и повърхностен поглед невинаги може да улови. Диалектиката на индивидуалното развитие на Иван Давидков също е посочена пестеливо и вярно, без излишно прогнозиране и многословие.

Макар и кратък, портретът на Павел Матев е твърде сериозен и привлича вниманието. Причина за това е безспорно силната и самобитна поезия на талантливия поет, който непрекъснато ни изненадва с дълбоко преживените стихове. Топалов внимателно проследява развитието на поета, като не пропуска детайлите. Изобщо характерно за критика е умението му да улавя детайли и полутонове, които често могат да се изпълзят от едно по-непретенциозно око. Топалов надниква в стилистиката и отчасти поетиката на П. Матев, което е похвално. Добре би било в тази насока в бъдеще критикът да отдели повече сили и внимание. При характеристиката на поета се подчертава, че „огънят в поезията на П. Матев — това е преди всичко неспокойният и безпощаден съд на съвестта“ (с. 14). Малко повече критическа дълбочина трябва да се пожелае при разкриване и обяснение на последното „късно“ развитие на Матев. Тук поетическият материал подкапа към интересни наблюдения и открития около вътрешната конфликтност, съдържаща се в стиховете, в които се оглежда сложната душевна драма на съвременния човек.

В портретната скица за Д. Жотев „Отново станах гняв“ Топалов показва умението си накратко да изтъква най-характерното за един поет, като, без да пропуска слабостите, очертава основните тенденции на развитието ум и най-важните черти от профила му. Д. Жотев е един от интересните наши съвременни поети, който безспорно не всекиму допада. Д. Жотев е жива връзка между героичното минало и някои от трудностите на настоящето. Както вярно е отбелязал критикът, той е един типичен пример със своето творчество за „две победи“ — деветосептемврийската и антикултовската. Успех за критика е изясняването на драматичната конфликтност в поезията на Д. Жотев, който неслучайно често се обръща към жанра на сатирата и драмата. Сродяването с поезията на Жотев невинаги е лесно, той е един колкото интересен, толкова и мъчен, „костелив“ поет и затова трябва да се изтъкне, че усилията на Топалов са намерили точно попадение. Той успява да ни доближи до тази поезия „на нежната обич и на безпощадния гняв“.

В първата част от книгата на Топалов най-съдържателен и интересен е портретът на Блага Димитрова, озаглавен „По болката ще знам, че съм живяла“. Блага Димитрова е единствената съвременна поетеса, на която авторът е отделил специално внимание. Самото заглавие-цитат е сполучливо избрано, защото веднага въвежда в характерния свят на поетесата. Най-важното постижение на критика тук е в улавяне цялостния дух на поезията на

Блага Димитрова, изразен дори в една такава фраза като „неизмерима е мъжката сила на нейния женствен дух“.

„Мисловното начало“ в поезията на Блага Димитрова е проследено и характеризирано в процеса на цялостното й развитие. Критикът се докосва до неспокойния търсещ дух на поетесата, до нейната неуморна страст да търси вътрешния смисъл на нещата. Заслужават внимание усилията на Топалов да обясни дълбоката философска същност на съвременната интелектуална лирика на поетесата.

Портретът на Александър Муратов е написан безпретенциозно и, общо взето, създава вярна представа за неговия път, за заслугите му като поет и преводач, но е поднесен твърде равно и безстрастно. При портрета на Веселин Ханчев Топалов е изпаднал в известна маниерност. Независимо че етапите от развитието на поета са вярно отбелязани, читателят остава слабо съпричастен с лириката на Ханчев. Твърде бегли и недостатъчни са мислите на критика за по-късната лирика на поета, по-специално за цикъла „Жив съм“, и тази недоизказаност е в ущърб на цялостната представа на поезията на Ханчев.

В книгата „Споделено за поезията“ освен портретите е поместена и по-общата статия „Голямата тема — България“. Замисълът да се напише изследване за патристичната тема в съвременната лирика е по начало благодатен и Топалов наистина постига отделни верни наблюдения — по-специално за поезията на Слав Хр. Караславов, Анастас Стоянов, Андрей Германов и др. Но в статията липсват акценти, спецификата на поетите се губи зад непреодоляната тематична уравниловка.

Твърде интересна е третата част от книгата на Топалов, където той представя шест от най-изтъкнатите поети на поколението, изявило се след Априлския пленум. И тук се проявяват пристрастията на критика — Петър Караангов, Дамян Дамьянов, отчасти Владимир Башев и Слав Хр. Караславов. Написаното за тях е по-проникувено, характеристиките — точни и пълнокръвни, пътищата на развитието — доста вярно доловени.

Добре е, че от погледа на критика не е отблягнала поезията на Вл. Башев, за когото е отделена кратка, но вдъхновено написана портретна скица. Топалов съвсем основателно, макар и бегло, обръща внимание на новата и оригинална стилистика на рано напусналия нас поет.

Малко странно, но донякъде обяснимо е „разминаването“ между критика Топалов и поета Л. Левчев. Този поет сякаш е извън сетивата на критика, който има

афинитет към „по-тихи“ и по-малко „театрални“ поети. В писаното за Левчев Топалов се стреми да бъде обективен, посочва дори отделни верни детайли, но в крайна сметка портретът не се получава. Поезията на Левчев се разглежда изолирано от поезията на Пеню Пенев, Вл. Башев и някои съвременни светски поети, взета е някак сама за себе си. Топалов като че ли е написал скицата си за Левчев не по вътрешно убеждение, а по задължение, защото не е могъл да го откъсне от най-значителните представители на поколението. Насочването към един поет, който не е напълно „негов“, който стои далеч засега от критическите му сетива, не дава плодотворни резултати, колкото и да са налице добросъвестност и старание. Критикът не е могъл да почувствува вътрешния драматизъм, достигащ до трагизъм в лириката на Левчев, остава далеч също от модерната съвременна асоциативност на поета, от задъханата ритмика на стиха му.

За поезията на Първан Стефанов и Слав Хр. Караславов Топалов пише с повече усет и разбиране. Правилно е отбелязана склонността у П. Стефанов към анализиране, към философски обобщения, в които често се долавя ирония. На места се е получило известно надценяване на поезията на П. Стефанов или поточно — няма я тънката разграничителна линия между него и някои подобни на него поети. Характеристиката за Слав Хр. Караславов е по-убедителна. Добре е, че са доловени новите кълнове в развитието на поета, успешните прояви на „интелектуализъм“ в последните стихове на Слав Хр. Караславов.

В третата част от книгата си Топалов показва истинските си качества на критик най-добре, когато се обръща към поезията на Петър Краангов и Дамян Дамянов. Колкото и да се стреми навсякъде да бъде спокоен и обективен, понякога той нарушава (в добрия смисъл на думата) обективността и издава критическите си външения и предпочитания. Готов е да брани „своите“ поети от евентуални нападки и от известно омаловажаване, което понякога се е случвало. Без да величае своите любимци, вземайки под внимание отделните им слабости, Топалов воюва за тяхното утвърждаване. И тъкмо тогава проявява най-добре благодарното си призвание на критик. По този път именно Топалов достига постепенно до някои свои критически открития. Вникването в трагизма и благодарството на интимната лирика на Д. Дамянов остава едно от най-хубавите места в книгата „Споделено за поезията“. Особено върно тук е твърдението, че всеки поет има право на „своя“ тема.

Топалов доказва правото си и в бъдеще да има „свои“ теми, които да защитава със страст и убеждение.

Ваня Бояджиева

„ДРЕВНЕРУССКАЯ ЛИТЕРАТУРА И ФОЛКЛОР“ от В. П. АДРИАНОВА-ПЕРЕТЦ

Изд. Наука, Ленинград, 1974. 170 с.

Издаването на сборници с публикувани работи, особено когато техният автор не е вече между живите, обикновено е израз преди всичко на почит към учения и цели по-ясното изтъкване на неговите схващания по един или друг научен проблем. Без да подценяваме тази страна — тъй като Варвара Павловна Адрианова-Перетц (1888—1972) действително си спечелила огромна авторитет сред светската и световната научна общественост, — трябва веднага да изтъкнем, че разглежданият сборник далеч надхвърля рамките и значението на едно мемориално издание. Събраните в него студии и статии и до днес не са загубили нищо от свежестта на новите научни идеи, които извършиха прелом в методологията и методиката на подхода към взаимоотношенията между фолклор и литература в Средновековието.

Печатани в периода 1949—1959 г. (с изключение на статията „К истории русской пословицы“, публикувана през 1934 г.), събраните в сборника работи са посветени на взаимоотношенията между средновековната руска литература и фолклора. Но теоретичните обобщения, до които достига авторката, надхвърлят националната проблематика и имат общопринципно значение. Особен интерес в това отношение будят първата статия — „Древнерусская литература и фольклор“ (к постановке проблемы) и студията „Историческая литература XI — начала XV века и народная поэзия“. В следващите ги конкретни изследвания детайлно се доразвиват и илюстрират с ярки примери основните идеи, залегнали в тях.

Изследванията на В. П. Адрианова-Перетц доказват ограничеността и теоретическата непълноценност на традиционния подход към проблема „фолклор и литература“ — търсене на преки взаимодействия между отделни фолклорни и литературни произведения. Според нея основният въпрос — и това е качествено новото